

עקב תשפ"ו: הרב הלוי

בנה ביתך כבתחילה: צריך ביאור מה הכוונה 'כבתחילה'? לא נראה שהכוונה לבית שני שלא שרתה בו השכינה. יותר נראה שבמשכן שרתה השכינה והוא לא נפל ביד האויבים, לעומת זאת, בבית ראשון היה פחות מכך, שהוצרכו לחזק את בדי הבית והבניין נפל בסוף ביד האויב. בבית שני לא שרתה בו השכינה בגלוי כמו בבית ראשון ונפל ביד האויב. וזהו שמבקשים שבית המקדש שלעתיד יהיה כבתחילה, שתשרה בו השכינה ולא יפול ביד האויב כמו המשכן שהיה בתחילה (אז ישיר ב, עמ' תסד).

לכל אחד שפה משלו: לגבי עדים נאמר: "אם נמצאו דבריהם [של העדים] מכוונים נושאים ונותנים בדבר..." (משנה סנהדרין ג, ו). לכאורה המילה 'נמצאו' מיותרת? אלא שיש כאן רמז גדול שעדותם קיימת אם דבריהם 'נמצאו' מכוונים, אך אם דבריהם ממש מכוונים מילה במילה אין עדותם קיימת. שניים הבאים לתאר דבר שראו, לעולם לא יוכלו למסור את עדותם באותו סגנון ובאותן מילים, שהרי לכל אחד שפה משלו וסגנון משלו, ואם בכל זאת נשמעה עדות זהה ביותר, אות היא שהעדויות היא עדות שקר וכי השניים למדו ושינו אותה בעל פה (טללי אורות שמות א, עמ' שלא).

נטיעת פרדסים בירושלים בזמן הזה: בין הדברים שנאמרו על העיר ירושלים, שאין עושים בה גנות ופרדסים וכו' מפני סירחא (ב"ק פב, ב), דנו הפוסקים אם דין זה שייך גם בזמן הזה, יש אומרים שכל הסיבה היא מפני עולי הרגלים, שירגישו בריח רע העולה מהפרדס, ולכן גם אין עושים בה כבשונות המעלות עשן דווקא בזמן שירושלים בבנינה ויש עולי רגלים (רדב"ז ב, תרג). ויש אומרים שדין זה שייך גם בזמן הזה, שקדושת ירושלים לא בטלה, ולכן אין נוטעים בה גנות ופרדסים מפני קדושתה (פאת השלחן א"י ג, כג).

טעמי המקרא: טעמי המקרא הם סימנים מיוחדים המופיעים מעל כל מילה בתורה או מתחתיה ולהם שלשה תפקידים: א. מנגינה שמעשירה את הקריאה בתורה. ב. סימני פיסוק. ג. הטעמת המילה במלעיל או במלרע. נאמר בפסוק: "וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְּרֹשֶׁת וְשׁוֹם שָׁכַל וַיְבִינֵנוּ בְּמִקְרָא" (נחמיה ח, ח). ובינו במקרא - זה פיסוק טעמים (נדרים לז, ב). יש אומרים שהטעמים הם הלכה למשה מסיני (זוהר שמות ב, רה, ב), ויש אומרים שהם באו אחר חתימת התלמוד על ידי חכמי טבריה (מסורת המסורת הקדמה שלישית).

הכנסת הכלי במים צוננים אחרי ההגעלה: כתבו הגאונים שלאחר שמגעילים כלי במים חמים, צריך לשטוף את הכלי במים צוננים, כדי שהמים הרוותחים לא יחזרו ויבליעו את האיסור לתוך הכלי (תשובות רש"י רנט). יש שכתב שהטעם הוא כנגד הקדשים שהם צריכים שטיפה יתירה (רא"ש ע"ז ה, לו; תוס' ע"ז עו, א). טעם נוסף כתבו שצריך להעביר את טעם הפליטה הדבוקה על הכלי (כלבו מח) ולפי זה, אפשר לקנח גם בסמרטוט. להלכה פסק השו"ע (תנב, ז) שנוהגים לשטוף הכלי במים קרים אחר ההגעלה מיד, ובדיעבד אם לא שטף כלל במים קרים הכלי כשר, שהרי הטעם שבכלי פגום, שהרי אינו בן יומו או שיש פי ששים במים כנגד הכלי (משנ"ב תנב, לד). יש מחמירים לשפשף את הכלי (כלבו מח).

העפר הכשר לכיסוי הדם: כיסוי הדם של עוף או חיה שנשחטו, צריך להיות בעפר שאפשר לזרוע בו זרעים שיצמחו, בכלל זה אדמה, חול, זבל, חרס טחון, אפר של דברים שנשרפו, נעורת של פשתן, נסורת של נגרים. אין מכסים בחול רטוב, מפני שכל שאינו מתפורר לחלקים קטנים - אינו נחשב עפר, ואין מכסים בגופרית ומלח שאינם עפר (שו"ע י"ד כח, כג; רמ"א כח, כד).

המשכה במקווה: אחת מהדרכים להכשיר מים שאובים לטבילה היא באמצעות 'המשכה', כלומר מים שנמשכים על הקרקע עד למקווה. המים השאובים לא נשפכים ישירות לבור הטבילה, אלא נופלים על קרקע הסמוכה למקווה ומשם נשפכים למקווה (רש"י תמורה יב, א). דין זה בתנאי שיש בבור הטבילה עשרים ואחת סאים של מים כשרים (רוב מים כשרים תמורה יב, א; שו"ע י"ד רא, מד). נחלקו הראשונים, אם ניתן להמשיך גם על רצפת אבנים אע"פ שאינה קרקע הראויה לבלוע את המים (שו"ע י"ד רא, מז), או שההמשכה דווקא על קרקע הראויה לבלוע מים (רמ"א י"ד רא, מז). להלכה, המרחק שהמים צריכים ליפול לפני ירידתם לבור הטבילה הוא שלשה טפחים ואין די בשיעור כלשהו (שו"ע י"ד רא, מה). כיום נוהגים להכניס מים לבור 'הזריעה' [בור שממנו נכנסים המים לבור הטבילה] באמצעות המשכה על קרקע בולעת [צימענט מיוחד].

חשבונות בשבת: חשבוניות של סתם ואין בהם צורך כגון: כך וכך הוצאנו בחופת בננו, מותר לחשב כמה הוצאות הוציא וכדומה, אך ראוי להימנע משום שיחה בטלה (ילקו"י שז, טז). לפיכך, מותר לדבר על מחיר חפץ שקנה ואינו צריך לחשבו כגון ששילם או שהמחיר קבוע ולא ישתנה (שש"כ כט, סד), אבל אם יודע שחברו גם רוצה לקנות דבר מסויים, ויש תועלת לחברו בכך, אסור לומר בשבת בכך וכך קניתי (משנ"ב שז, כו), או משום דיבור בשבת 'ממצוא חפצך' (לבוש שז, ו), או משום גזירה שמא יכתוב (רמב"ם שבת כג, יח).

חשבונות של מצווה: מותר לחשב בשבת ענייני צדקה, צרכי ציבור וכן חשבוניות עבור סעודת מצווה (מג"א שו"י; ילקו"י שז, יח), כמו כן האיסור בחשבונות דווקא אם מוציא בפיו אך בהרהור מותר (שו"ע או"ח שו, ח).

פיתוח החקלאות בארץ ישראל: החתם סופר אומר שיש הבחנה עקרונית בין יהודי שנמצא בגולה ועובד לצורך פרנסתו, לבין יהודי שעושה את אותן הפעולות בארץ ישראל (חת"ס סוכה לו, א). בחו"ל אין מצווה בבניין או בפיתוח החקלאות. בארץ ישראל, אפילו יש לאדם פרנסה, פעולת הבניין עצמה היא מצווה (דבר חברון השקפה, עמ' 76).

פרשת עקב: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

אחד הפסוקים המפורסמים בתורה מופיע בפרשתנו: "ועתה ישראל, מה ה' אלהיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה'..." (דברים יב), והגמרא בברכות (לג ע"ב) שואלת על פסוק זה: "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא?" הגמרא עונה שאכן לגבי משה יראת שמים היא דבר קטן. אולם נשאלת השאלה: ומה אתנו? הרי לנו יראת שמים היא מדרגה גבוהה וקשה! רבי לוי יצחק מברדיטשב הסביר שבזמנו של משה יראת שמים אכן הייתה דבר קטן, כי עם שחוזה את קריעת ים סוף ואת ניסי יציאת מצרים, ונאמר עליו: "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה", וראה את כל הניסים שהיו במדבר, את עמוד הענן ועמוד האש - לא הייתה לו בעיה להשיג יראת שמים. רבי לוי יצחק הוסיף ואמר: "ריבוננו של עולם! עשה גם לנו ניסים גלויים כאלה, ותראה איך נהיה כולנו מלאים יראת שמים!"

אולם יש הצעה לפתרון גם לדור שלנו, למרות שאיננו זוכים לניסים גלויים. הכתוב בהמשך הפרשה אומר: "ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד" (דברים יטז), כלומר: אם אדם מל את לבו ויוצא מתוך הנחה שיש מנהיג לבירה, לא יהיו לו קושיות על דרכי הבורא - "לא תקשו עוד". כך אדם יכול להגיע בכוחות עצמו להכרה שהקב"ה "לא נרדם בשמירה". אם אדם פוקח את עיניו הרוחניות ורואה את הניסים שה' עושה עמנו בכל יום ואת הנפלאות שהוא עושה בכל עת - אזי "לא תקשו עוד". כשאדם בא בגישה כזו, אזי בשבילו יראת שמים היא באמת "מילתא זוטרתא".

